

ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА У ПІДГОТОВЦІ ОФІЦЕРІВ МОРСЬКОЇ ПІХОТИ СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ

PROFESSIONAL ETHICS IN TRAINING OF OFFICIAL OFFICERS OF THE UNITED STATES OF AMERICA

Стаття присвячена обґрунтуванню соціальних детермінант специфіки військової професії та морально-етичних аспектів професії офіцера елітного формування американської армії – Корпусу морської піхоти.

Під солдатською етикою зазвичай розуміється набір оцінок і норм, що регулюють поведінку і співжиття солдатів, а також дотримання цих стандартів. Етика солдата також включає в себе накази (норми), що визначають спосіб боротьби (етику боротьби), поведінку щодо ворога, цивільних осіб, ув'язнених і т. д.

Кодекс етики військової професії включає військові правила, набір кримінальних приписів, воєнне законодавство, оперативні процедури та присягу. Характеризуються правилами, що стосуються цієї звичаєвої сфери. Вони мають свої корені у традиціях, прийнятих у флоті, і є більш суворими, ніж в інших видах американських військ. Їх метою є: забезпечення порядку та дисципліни, сприяння відносинам взаємної поваги та довіри між молодшими та старшими військовими званнями, посадою та службою, протидії неналежному впливу на молодших воїнів, забезпечення ефективного командування, забезпечення чесності, неупередженості в ієрархії командування. Особлива увага приділяється компетентностям, зокрема глобальній компетентності військовослужбовців, а також цінностям, пов'язаним із лідерством і професіоналізмом. Глобальна компетентність розглядається як бажання стати глобально компетентним у своїй сфері, що дозволяє майбутньому військовому прогресувати у своїй кар'єрі. Виділяються чотири основні елементи, які формують поняття глобальної компетентності, незалежно від професії або національності: міжнародна обізнаність, міжкультурне взаєморозуміння, вивчення іноземної мови, навички конкурентоспроможності, здатність розвивати інноваційне і творче мислення з урахуванням світового економічного, соціального і технологічного розвитку для успішного конкурування на світовому ринку.

Ключові слова: *особистість, етика солдата, керівництво, Корпус морської піхоти США, солдати, риси характеру.*

The author discussed social conditioning related to military profession and presented moral and ethical aspects of the profession, based on an example of an officer of the United States Armed Forces elite formation – Marine Corps.

Soldier ethics – in general, the term is understood as: a set of assessments and standards which regulate the behavior of, and interactions between soldiers; acting in accordance with these standards. Soldier ethics include imperatives (standards) which govern, among others, in what way a soldier combats (combat ethics), behavior towards the enemy (adversaries), civilians, captives etc.

The code of ethics for the military profession includes military rules, a set of criminal orders, martial law, operational procedures and oaths. Characterized by the rules applicable to this customary sphere, they have their roots in the traditions adopted in the Navy, and they are more stringent than in other types of US troops. Their purpose is: to ensure order and discipline, to foster a relationship of mutual respect and trust between the junior and senior military ranks, positions and service, to counteract undue influence on junior warriors, to ensure effective command, to ensure honesty, to impartiality in the hierarchy of command. Particular attention is paid to competencies, in particular the global competence of military personnel, as well as the values associated with leadership and professionalism, and the fact that the core values of military service are not ignored.

Global competence is seen as the desire to become globally competent in one's field, enabling the future military to advance in their careers. There are four basic elements that shape the concept of global competence, regardless of profession or nationality: international awareness, intercultural understanding, foreign language learning, competitiveness skills, the ability to develop innovative and creative thinking in the light of global economic development, social and technological development, social world market.

Key words: *personality, ethics officers, leadership, United States Marine Corps, soldier's, personality traits.*

УДК 37.214.7

DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085-2019-15-1-11>

Цвер А.М.,

канд. пед. наук,
доктор кафедри педагогіки
Вищої школи міжнародного
і регіонального співробітництва
імені Сигізmunда Глогера

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Історія Корпусу морської піхоти Сполучених Штатів Америки датується 1775 р. У 60-х рр. XVIII ст. був прийнятий символ корпусу, який створює композицію, що складається із зображення орла, глобуса і якоря та відображає природу і завдання цього утворення. У цей період девіз корпусу звучав: «Semper fidelis» («Завжди вірні»). Традиції корпусу не давні, але вони ретельно оберігаються і не обмежуються декларацією прихильності до них, а є джерелом цінностей. Корпус брав участь у багатьох військових конфліктах, починаючи з війни за незалежність Сполучених Штатів Америки та

закінчуючи війнами в Перській затоці (1990–1991), Афганістані та Іраку («Буря в пустелі»).

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Слід відзначити, що наукова проблема формування професійної етики та компетентностей майбутніх військових фахівців США ще не розв'язана як на науково-теоретичному, так і на методико-технологічному рівнях. Але, зокрема, в Україні В. Афанасенко, І. Біжан, М. Деменко характеризують здатність військового фахівця етично вирішувати певні військово-професійні завдання й виконувати конкретні службові обов'язки як військову кваліфікацію. Російський дослідник О. Єфремов

пропонує загальну структуру військово-професійної компетентності.

Мета статті. Мета нашого дослідження – проаналізувати формування особистісно-професійної моделі сучасного випускника американської військової школи в навчальному процесі. Вказані універсальні етичні та моральні цінності, що прищеплювалися майбутнім офіцерам – командирам і воєначальникам у стінах американських елітних військових шкіл, якими, безсумнівно є офіцерські школи. Ці цінності, як свідчить історія Корпусу морської піхоти, крім професійної підготовки, є основою сильної американської армії.

Виклад основного матеріалу. Більшість (90%) майбутніх офіцерів Корпусу морської піхоти проходять лише 10-тижневу підготовку в Школі Кандидатів на Офіцерів, а також після просування на перше офіцерське звання, ще одну – 26 тижневу перепідготовку в Школі Початкової Підготовки Офіцерів. Випускники останньої йдуть на командні посади в корпусі. Як пояснення, варто додати, що до Школи Кандидатів на Офіцерів потрапляють бажаючі, які мають диплом професійної або післяшкільної освіти.

Предметом навчання, що об'єднує багато галузей знань, включаючи етику, є військове керівництво. Оцінка лідерських навичок у Школі Кандидатів на Офіцерів становить 50% від загального рейтингу, а в Школі Початкової Підготовки Офіцерів – 35%. Цю оцінку курсантам виставляють командири та інструктори на основі теоретичних знань, отриманих під час лекцій і практичних навичок, набутих під час підготовки.

Учасники підготовки періодично дублюють всі командні посади. Командний та інструкторський персонал доступний практично протягом всього дня, а також у суботу та неділю до обідньої пори. Він надає консультації та допомогу у питаннях, що стосуються підготовки, ставлення, а також у особистих справах. Курсанти готуються виконувати функції радників під час подальшої служби в частинах Корпусу морської піхоти. З цією метою вони вивчають принципи консалтингу та відповідні методи переконання на основі спеціально розроблених для цього сценаріїв [1].

Вступною темою військового керівництва є філософія лідерства. Її завданням є ознайомлення курсантів з основними поняттями, такими як командування, управління та лідерство. Базою є вивчення 14 рис і 11 принципів лідерства, які самі по собі є етичним компасом командира морської піхоти [2]. У межах цієї проблеми викладені також «моральні» та питання «*esprit de corps*» («честь мундира»). Американські погляди на мораль не дуже відрізняються від наших (європейських). «Честь мундира» представлена як лояльність, гордість, ентузіазм служіння в Корпусі. Якщо мораль розглядається як вираження індивідуальної пове-

дінки, то «честь мундира» – як стан духу Корпусу. Це дає почуття групової солідарності. Вона впливає на відданість Корпусу, формує повагу до її історії, традицій і честі. Курсанти ознайомлюються з критеріями оцінки щодо Корпусу, до якого належать:

- вияв морськими піхотинцями гордості за свій корпус,
- гарна репутація серед інших відділів,
- сильний дух конкуренції,
- воля до участі морських піхотинців у діяльності відділу,
- гордість за історію та традиції відділу,
- переконання, що власний відділ кращий за будь-який інший,
- невелика кількість звільнень зі служби [3, с. 3].

Вся програма військового керівництва насичена елементами етики. Особлива увага приділяється темі, що викладається в межах курсу філософії військового керівництва: «Основні цінності – професіоналізм і етика». У межах цієї теми слухачі ознайомлюються з основними визначеннями, представленими у сценарії, та обговорюють під час курсу приклади реальних подій і проблемних ситуацій, що містяться в них. Це дає змогу розпізнавати індивідуальні категорії та соціальні цінності, поведінку, що впливає з традицій, звичаїв, інституційних цінностей, специфічних табу, економічних, політичних і релігійних цінностей.

Дуже важливим є ознайомлення з цінностями Корпусу морської піхоти. До них належать честь, мужність і відданість справі. Навчальний процес прагне до їх розуміння і правильної інтерпретації. У сценарії «Основні цінності – професіоналізм і етика», розробленому для потреб слухачів, читаємо: «Основа наших характерів – якість, яка веде морських піхотинців до етичної і морально зразкової, найбільш досконалої поведінки; ніколи не брехати, не обманювати і не красти; безкомпромісно дотримуватися кодексу чесності, поважати людську гідність, виявляти взаємну повагу і турботу» [4, с. В1].

Професіоналізм є однією з головних цінностей, що і підкріплюється рядом компетентностей. Компетентність військових США як військових професіоналів ґрунтується на системі базових і спеціальних компетентностей, що формуються у процесі навчання, розглядаються як результат освіти та розвиваються у ході військово-професійної діяльності.

Окрім того, професія військового вимагає оволодіння глобальною компетентністю, під якою американські вчені розуміють бажання стати глобально компетентним у своїй сфері, що дозволяє майбутньому військовому прогресувати у своїй кар'єрі. Науковці виділяють чотири основні елементи, які формують поняття глобальної компетентності, незалежно від професії або національності [8, с. 2]:

Міжнародна обізнаність. Цей компонент включає розуміння світової історії, соціальних, політичних та економічних процесів. Він забезпечує загальне розуміння тенденції щодо розширення світового кордону і дає усвідомлення того, як індивід впливає на інших людей або навіть інші народи та культури.

Міжкультурне взаєморозуміння. Цей елемент виділяється у межах полікультурної освіти та включає в себе знання культурних відмінностей і відносин між расами, що приймають ці відмінності, щоб отримати переваги від крос-культурної комунікації.

Вивчення іноземної мови. Передбачається, що однією з ключових категорій, які характеризують глобальну освіту, є вільне володіння принаймні однією нерідною мовою. Вона також розвиває культурне розуміння і покращує комунікативні навички.

Навички конкурентоспроможності. Здатність розвивати інноваційне і творче мислення з урахуванням світового економічного, соціального і технологічного розвитку, для успішного конкурування на світовому ринку [8, с. 2].

Військова професія вимагає знань та інтелектуального вдосконалення, творчого підходу до проблем. Професія військового вимагає спеціальних навичок, високого рівня формальної освіти. Професійний військовий *є особою, котра була належним чином підготовлена і навчена. Має знання, на яких ґрунтується професійна діяльність, а також вміння застосовувати їх на практиці. Крім того, професійний лідер знає принципи лідерства і як їх застосовувати на користь Корпусу. Почуття служіння є мотивом його роботи* [5, с. А1]. Професіоналізм пов'язаний із рядом цінностей, до яких у Корпусі належать:

- відданість соціальному служінню,
- залежність від інтелектуальних здібностей,
- участь у довгостроковій спеціалістичній підготовці,
- наявність значної автономії у прийнятті рішень,
- особиста відповідальність за прийняті рішення та дії,
- служіння вище фінансової винагороди,
- управління самим собою, пов'язане з відповідальністю,
- етичний кодекс, який встановлює стандарти поведінки своєї професійної групи.

Крім того, підкреслюється, що військова професія має ряд особливостей, характерних для інших професій, але також має певні специфічні риси, такі як:

- послух і лояльність – виконання рішень окремих цивільних лідерів, принципів і приписів, прийнятих у суспільстві, рішень ієрархії командування,
- дисципліна і самодисципліна – від солдата вимагається більше, ніж від пересічної особи,

– безкорисливість – очікується, що служба буде вищою в ієрархії цінностей, ніж власний інтерес, благо нації та морських піхотинців стають домінуючою частиною життя.

Кодекс етики військової професії включає військові правила, набір кримінальних приписів, воєнне законодавство, оперативні процедури і присягу. З 1921 р. діють опрацьовані командувачем морської піхоти генерал-майором Джоном Арчером Лежене (1867–1942), керівні принципи взаємовідносин між офіцерами та прапорщиками, унтер-офіцерами і солдатами («Підручник Корпусу морської піхоти»). Вони повинні ґрунтуватися на принципах товариства і братерства та відносинах, побудованих за зразком відносин вчитель → учень, а не керівник → підлеглий. Невідповідна поведінка між морськими піхотинцями різного ступеня і посад є проявом братання і сприймається як явище неприйнятне або навіть осудне.

Правила, що стосуються цієї звичаєвої сфери, мають свої корені у традиціях, прийнятих у флоті, і є більш суворими, ніж в інших видах американських військ. Їх метою є:

- забезпечення порядку та дисципліни,
- сприяння відносинам взаємної поваги та довіри між молодшими та старшими військовими званнями, посадою та службою,
- протидії неналежному впливу на молодших воїнів,
- забезпечення ефективного командування,
- забезпечення чесності, неупередженості в ієрархії командування.

Дружба, перебування в близьких стосунках може мати місце (дозволено) у складі офіцерського корпусу, прапорщиків, унтер-офіцерів, солдатів – крім цих груп, у сфері військової служби такі відносини небажані. Взагалі таке явище в Корпусі морської піхоти не є характерним.

- Проявами братання можуть бути:
- спільне споживання алкогольних напоїв,
 - спільна гра в карти або інші форми азартних ігор,
 - спільне перебування у приміщеннях, клубах,
 - укладення комерційних угод,
 - виявлення прихильності, упередження,
 - зловживання повноважень для особистої вигоди,
 - зустрічі та сексуальна активність [6].

Сексуальні домагання розглядаються як крайній прояв дискримінації. Неправильною поведінкою в цій сфері, наприклад, вважається: питання про особисте життя, жарти з сексуальним підтекстом, погляди, домовленість про зустрічі з рівними собі або підлеглими, одяг, що підкреслює сексуальність на робочому місці, непристойні коментарі, демонстрація зображень сексуального характеру, посвистування, вульгарні висловлювання.

Курсанти ознайомлюються з багатьма соціальними проблемами, які можуть виникнути під час військової служби в Корпусі та методами профілактики в цій сфері. До них належать проблема ВІЛ, залежність від шкідливих звичок, насильство та гомосексуальна орієнтація. Слід додати, що навіть найбільш неоднозначні рішення проблем, що виникають, не шкодять доброму імені Корпусу морської піхоти.

У процесі підготовки в Корпусі морської піхоти використовується етика американської армії, що вказує на моральний контекст служби. Це чітко ілюструє мету служби, якою є оборона країни та народу. Її основою є цінності, що впливають із положень Конституції. Американці розрізняють чотири основні елементи етики професійної армії. Це:

1. Лояльність щодо народу, армії та Корпусу.
2. Обов'язок (військова служба – це моральний обов'язок кожного американця).
3. Безкорисливість (добро народу понад власну вигоду).
4. Справедливість (означає бути чесним, відповідальним справжнім, уникаючи обману, жити відповідно до цінностей, рекомендованих підлеглим, т. зв. відповідність слів діям) [7].

Висновки. Американська армія суттєво відрізняється від збройних сил в інших країнах, включаючи польські. Не рекомендується безкритично переносити в Польщу прийняті там рішення як результат теоретичних і практичних здобутків. Проте варто врахувати наслідки для сфери цінностей професіоналізації польських збройних сил. Особлива увага приділяється цінностям, пов'язаним із лідерством і професіоналізмом, а також факт, що основні цінності військової служби

не залишаються без уваги. Цікавим також є підхід до навчання – впровадження професійної етики. Слухачам пропонується мінімум теорії, обмежується викладення основних визначень, правил і чинних приписів. За участю викладачів важливим стає спільне ґрунтовне обговорення прикладів, що ілюструють проблеми, з якими майбутні командири можуть зіткнутися у майбутній професійній військовій службі.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Por. United States Marine Corps (USMC), Basic Officer Course (BOC), The Basic School (TBS), Marine Corps Combat Development Command (MCCDC), Student Handout, Counseling Program, Dec 95.
2. Military Leadership. Headquarters. Department of the Army. Washington. DC. 1990; zob. też: Esquivie J.L., Rola oficera w społeczeństwie demokratycznym. Warszawa, 2001.
3. USMC, BOC, TBS, MCCDC, Student Handout. *Philosophy of Leadership*. Dec 95. S. 3.
4. Commandant's Statement on Core Values of United States Marines, [in:] USMC, BOC, TBS, MCCDC, Student Handout. *Core Values – Professionalism and Ethics*. Feb. 95. S. B1.
5. Tamże, s. A1.
6. USMC, BOC, TBS, MCCDC, Student Handout. *Equal Opportunity (Sexual Harassment) Fraternization*. Sep. 95.
7. Military Leadership, op. cit.; J.E. Swartz: *Morality: A Leadership Imperative* "Military Review" September 1992.
8. Глобальна компетентність – вимога XXI століття / Національна асоціація освіти, Вашингтон. 2010. URL: http://www.nea.org/assets/docs/HE/PB28A_Global_Competence11.pdf.